

ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย
Citizenship in Thailand

Thawilwadee Bureekul
Ratchawadee Saengmahamat
Eugenie Merieau
Michael Volpe

สถาบันพระปกเกล้า
www.kpi.ac.th

เผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ
วันที่ 22 – 24 มีนาคม 2555

Abstract

The research project on “Measuring Citizenship in Thailand” was conducted to 1) develop an indicator to measure citizenship suitable to the Thai context 2) identify civic virtues deemed most important to citizenship according to the Thai people 3) study how Thai citizens self-assess their practice of civic virtues. To this end, opinion surveys were conducted using a representative sample of 1,500 subjects nationwide (probability sampling – population of eligible voters) before and after the 3 July 2011 general election. Preelection survey data was collected between 1 – 15 June 2011 and post-elections survey data between 15 July – August 2011.

Research findings show that civic virtues or competences considered the most important to good citizenship for Thais are (1) work with honesty (2) take pride in being Thai (3) go to vote (3) be willing to pay taxes and (5) abide by the law. When asked which of the competences subject feel they practice the best, they responded (1) take pride in being Thai (2) work with honesty (3) go to vote (3) be willing to pay taxes and (4) abide by the law.

Thai people’s normative discourse on civic virtues and the self-assessment of their own civic virtues differ in regard to (1) the ability to analyze and discuss politics and (2) knowledge about politics and government. Drawing on citizenship theories developed by Kahne and Westheimer (2004), civic virtues surveyed in this research were grouped into clusters defining three types of citizens (1) the “tradition-oriented” or “traditionalist minimalist” citizen whose definition of citizenship is based on the respect of traditions (2) the “community-oriented” citizen whose definition of citizenship relies on participation in the local community and (3) the “modern progressive” or “justice-oriented” citizen for whom the exercise of citizenship equates to the exercise and rights and liberties.

According to the findings of this study, Thai people have different views of their role as citizens depending on many variables, the most significant of which is the area of residence. Survey results show that the most “modern progressive” citizens live in the Central area and Bangkok while the most “tradition-oriented” citizens live in the Northeast. While specific civic virtues define specific citizens, citizenship as a role must be performed by all to sustain democracy. Civic education is therefore crucial to the sustainability of democracy and should take into account the existence of cultural differences in the Thai conception of the citizen’s role.

บทคัดย่อ

รายงานวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในประเทศไทยจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) การจัดทำตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย 2) ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย และ 3) ศึกษาการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย โดยตัวอย่างได้จากการสุ่มตามความน่าจะเป็น จากรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไทย จำนวน 1,500 คน ซึ่งได้ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 - 15 มิถุนายน 2554 สำหรับก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 และระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม - สิงหาคม 2554 หลังการเลือกตั้ง

ผลการศึกษา พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยเองมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองใน 5 อันดับแรกคือ การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันของระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การศึกษานี้ยังทำให้เกิดตัวชี้วัดที่แสดงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่มีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งตามทฤษฎีของ Kahne และ Westheimer (2004) สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองในด้านที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ด้านที่เน้นชุมชน และ ด้านการเน้นเรื่องอิสรภาพและความคิดที่ก้าวหน้า

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาถึงขั้นความสัมพันธ์ในรายการของคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี พบว่าประชาชนในแต่ละภาคมีความแตกต่างกันในคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง โดยผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองในด้านวิถีวัฒนธรรมมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ส่วนผู้ที่คิดว่าตนเองมีความเป็นพลเมืองด้านชุมชนมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคกลาง และสุดท้าย ผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองด้านความมีอิสรภาพและความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร

ดังนั้น การจะเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทยให้มีมากขึ้นนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่และลักษณะของประชากรในพื้นที่ด้วย เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

รัชวดี แสงมทะหมัด

Eugenie Merieau

Michael Volpe

สถาบันพระปกเกล้า

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2554) กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ในนานาประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมา และประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่างๆ และปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ความเป็นพลเมืองเป็นสภาวะของการเป็นพลเมืองของสังคมของประชาชน ของชาติที่มีทฤษฎีเรื่องของสัญญาของสังคมที่ให้สิทธิและความรับผิดชอบต่อประชาชน ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตของชุมชน ในทางกฎหมายยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐอีกด้วย นอกจากนี้ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าเป็นพลเมืองที่ต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย ซึ่งรวมการมีอิสรภาพ การพึ่งตัวเองได้ การมีสิทธิ การเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกาบ้านเมือง ไม่ใช่ความรุนแรง มีจิตสาธารณะ เป็นต้น การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย

ประเทศไทยจัดว่าพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยมาร่วม 80 ปี แต่ยังคงมีปัญหาของการถอยกลับไปสู่ยุคที่เรียกว่า ขาดความเป็นประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลมากมาย อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยมีความเป็นพลเมืองในแนวคิดที่จะช่วยให้ประเทศพัฒนาประชาธิปไตยไปอย่างสันติได้น่าจะก่อผลต่อการเสริมสร้างความก้าวหน้าของกระบวนการประชาธิปไตยมากขึ้น

ที่ผ่านมา ยังไม่ปรากฏชัดเจนถึงการศึกษาว่าขณะนี้สังคมไทยมีสภาวะของความเป็นพลเมืองมากน้อยเพียงใด มีเพียงการกล่าวถึงว่าหากประชาชนไทยมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองมากขึ้น ประเทศไทยจะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงและมีสันติสุข สถาบันพระปกเกล้าซึ่งเป็นสถาบันวิชาการมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย จึงเห็นว่าคุณค่าของการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชีวิตความเป็นพลเมืองและนำไปใช้ประเมินจริงโดยมุ่งหวังจะทำให้ทราบสถานการณ์การเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทยและนำไปสู่การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองด้วยกระบวนการศึกษาของความเป็นพลเมือง (Civic Education) ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในประเทศไทย ได้เกิดขึ้นและได้ทำการศึกษาในช่วง ก่อนและหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จัดทำตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย 2) ศึกษาประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย และ 3) ศึกษาการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย ผลการศึกษาจะนำไปสู่การได้แนวทางที่จะเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นประชาชนชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป (ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง) ได้จากการสุ่มแบบผสมผสาน (Multi-Stage Sampling) ประกอบด้วยการสุ่มจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านนั้นๆ จำนวน 1,500 คน โดยมีจำนวนตัวอย่างตามภาค ดังนี้

ภูมิภาค		จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	กรุงเทพฯ	300
2	ภาคเหนือ	271
3	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	466
4	ภาคกลางและปริมณฑล	229
5	ภาคใต้	234
รวม		1,500

สำหรับวิธีการศึกษา ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล และทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 – 15 มิถุนายน 2554 สำหรับก่อนการเลือกตั้ง ส่วนการเก็บข้อมูลหลังการเลือกตั้งระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม – สิงหาคม 2554

ค่านิยมของคำว่า ความเป็นพลเมือง

คำว่า พลเมือง มาจากภาษาลาตินว่า *cives* (พลเมือง) ซึ่งเคยใช้ในยุคโบราณ ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบประชาธิปไตย ในกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคสมัยกลาง ไม่ได้นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า พลเมืองก็มีการนำกลับมาใช้อีกในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสในปลายศตวรรษ 18

การเป็นพลเมืองมีหลายมิติ ซึ่งการที่จะเป็นพลเมืองได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบ (Abowitz & Harnish, 2006) ดังต่อไปนี้

- (1) มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
- (2) ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
- (3) มีสิทธิและหน้าที่
- (4) มีส่วนร่วมทางการเมือง
- (5) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

การเป็นพลเมืองเป็นบทบาทซึ่ง จะต้องปฏิบัติตามจริยธรรมแบบพลเมือง (Civic Virtue) เพื่อให้บรรลุถึงการรักษาอุดมคติของการพลเมือง (Civic Ideal) ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ที่ใช้ในการสร้างชาติโดย เนื้อหาของจริยธรรมแบบพลเมืองขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม อย่างไรก็ตาม บทบาทของพลเมืองคือการปกป้องสถาบันต่างๆ ที่ตอบสนองอุดมคติของการพลเมือง ทั้งนี้ ประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญที่นับว่าเป็นต้น กำเนิดของอุดมคติทางการเมืองอื่น ๆ อุดมคติของการพลเมือง ยกตัวอย่างใน กรณีของประเทศฝรั่งเศสกับสหรัฐอเมริกา ทั้งสองประเทศนั้นเป็นประเทศเริ่มต้นการพัฒนาของประชาธิปไตยในยุคใหม่ โดยดำเนินการปฏิวัติทางการเมืองเพื่อไปสู่การปกครองโดยประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ สำหรับประเทศอเมริกานั้น อุดม คติของการพลเมืองที่ประกาศไว้ใน Declaration of Independence (1776) ว่า “มีชีวิตที่มีเสรีภาพและมีสิทธิในการตามหาความสุขของตนเอง” ส่วนประเทศฝรั่งเศส ได้มีการประกาศไว้ใน Declaration of the Rights of Man and the Citizen (1789) ว่า “อุดมคติของการเป็นพลเมืองมีความเกี่ยวข้องกับ เสรีภาพ หลักทรัพย์ ความปลอดภัย และมีหน้าที่ในการต่อต้านการกดขี่” ดังนั้น ชาวอเมริกาและชาวฝรั่งเศสจึงได้มีการพัฒนาจริยธรรมแบบพลเมืองที่ต่างกัน เนื่องจากสภาวะที่ต่างกันของอุดมคติของการพลเมือง

ประวัติศาสตร์ของความเป็นพลเมือง

ในยุคสมัยโบราณกาล ความเป็นพลเมืองเป็นเอกลักษณ์ของ ชนชั้นสูงซึ่งมีอิสระทั้งด้านเศรษฐกิจ ความคิด และเวลา เพื่อปฏิบัติหน้าที่พลเมือง เช่น การสมัครรับการเลือกตั้ง การเป็นทหาร เป็นต้น ในสมัยนั้นความเป็นพลเมืองเป็น สัญลักษณ์ ของการเป็นฐานันดรศักดิ์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิ ในความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะ สตรี ทาส หรือ คนป่าเถื่อน

ต่อมาในยุคนิยมกลาง ซึ่งเป็นยุคของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรป แนวคิดแบบพลเมืองก็ได้สูญหายไป เน้นเพียงแต่ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เท่านั้น พลเมืองไม่มีสิทธิเข้ามามีบทบาททางการเมืองจึงไม่ต้องมีจริยธรรมแบบพลเมือง ไม่มีสัญญาประชาคมระหว่างประชาชนและรัฐ มีแต่ความสัมพันธ์แบบความจงรักภักดี ระหว่างกษัตริย์และประชาชน ดังคำพูดที่ว่า “รัฐคือผมเอง” (พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส, 1674)

ตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเป็นต้นมา กระแสเสรีนิยมก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่าประมุขและรัฐไม่ได้รวมเป็นอันเดียวกัน และหลักการที่ว่าประชาชนต้องนับถือรัฐมากกว่าตัวบุคคลที่ปกครองรัฐ จึงทำให้เกิดความเป็นพลเมืองที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐแทน ดังนั้น ความจงรักภักดีต่ออุดมคติทางการเมืองจึงมาแทนความจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ การปฏิวัติ ของสหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส ได้ประกาศใช้หลักการเหล่านี้ในรัฐธรรมนูญของทั้งสองประเทศ คือ Declaration of Independence (1776) and Declaration of the Rights of Man and the Citizen (1789) ซึ่งจากการปฏิวัติฝรั่งเศสเป็นเหตุเริ่มต้นของการผสานของความ เป็นพลเมืองกับชาติ (Keith Faulks, 2000) ไปด้วยกัน

ระหว่างศตวรรษที่ 19 และ 20 อุดมการณ์แบบเสรีนิยมทำให้คำนิยามของความเป็นพลเมือง กลายเป็นเรื่องของ สิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นอุดมคติ ของความเสมอภาคและเสรีภาพ คำนิยามดังกล่าวมีข้อ สมมุติฐานว่า พลเมืองทุกคนมีเหตุผล และมีทางเลือกที่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชนชั้น หรือ เพศ แต่อย่างไรก็ตาม ใน สมัยนี้ ความเสมอภาคก็ยังเป็นได้แค่ความเสมอภาคในประเด็นของกฎหมายเท่านั้น

แต่**หลังจากสงครามโลกที่ 2** สิทธิของพลเมือง รวมถึงสิทธิทางการเมืองและ สิทธิทางสังคม เนื่องจากได้ พิสูจน์ว่าความเสมอภาคด้านกฎหมาย แต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ทำให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพลเมืองทางด้านสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้ รัฐสวัสดิการจึงการเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อทัศนคติของ ประชาชน อาจจะทำให้ประชาชนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องตอบแทนอะไรแก่รัฐ จากเหตุวิกฤตนี้ จะเห็นได้ว่าประชาชน ในยุโรปและอเมริกาไม่ค่อยได้ไปเลือกตั้ง หรือ เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเท่าที่ควร (Putnam, 2000) เพราะอาจคิดว่า การเมืองในระดับชาตินั้นไม่ได้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงในสมัยโลกาภิวัตน์แล้ว

ดังนั้น **อนาคตของความเป็นพลเมือง** อาจกลายเป็น “พลเมืองโลก” ซึ่งในยุโรปมีสภาวะการณ์ของการ เป็นพลเมืองของยุโรปแล้ว (European Citizenship)

ประวัติศาสตร์ของ การมีสิทธิ มีลักษณะเช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ของความเป็นพลเมือง ตามที่ T.H. Marshall (1994) ได้เขียนบทความเรื่อง “ความเป็นพลเมืองกับชนชั้นทางสังคม” กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง ใน ประเทศตะวันตกมีวิวัฒนาการ 3 ช่วง **ช่วงแรก**คือมีการให้**สิทธิพลเมือง (Civic rights)** แก่พลเมืองทุกคนบนพื้นฐาน ของสถานะ (เสรีภาพ) และความสามารถ (อิสรภาพทางความคิด , ความมีเหตุผล) ภายใต้กฎหมายที่บังคับใช้กับ ทุกคนอย่างเท่าเทียม **ช่วงที่สอง** หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมและยุคแห่งภูมิธรรม มีการให้ **สิทธิทางการเมือง (Political rights)** เริ่มแรก คือ สิทธิในการลงคะแนนเสียง ตามมาด้วย การมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการ

รวมกลุ่ม **ช่วงสุดท้าย** หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการให้สิทธิทางสังคม (Social rights) เช่น การได้รับเงินชดเชย หากว่างงาน การได้รับเงินบำนาญ เป็นต้น

การเป็นพลเมืองและระบอบทางการเมือง (Citizenship and political regimes)

อริสโตเติลให้ความเห็นว่าความเป็นพลเมืองถูกจัดตั้งเป็นรูปแบบขึ้นมาตามความนึกคิดของระบอบที่เป็นอยู่ (Politics อ้างอิงจาก William A. Galston, 1991)

ความเป็นพลเมืองได้ถูกกำหนดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐ ในขณะที่รัฐให้ความสำคัญคุ้มครองประชาชนในการมีส่วนร่วมที่จะรักษาสถาบัน ทั้งนี้โดยระบอบที่แตกต่างกันได้มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของการเป็นพลเมืองที่ต่างกัน นอกจากนี้ บทบาทของพลเมืองยังมีความแตกต่างกันภายใต้ระบอบการปกครองที่ต่างกัน **เพราะต้องการการสนับสนุนสิ่งทีต่างกันของระบอบเหล่านี้**

Michael Ignatieff (*The Myth of Citizenship, 1995*) ได้กล่าวถึงความแตกต่างขององค์ประกอบที่จะเป็นในระบบการปกครองที่แตกต่างกัน ดังนี้

ประเภทของระบบการปกครอง	ข้อจำกัดของสถานะการเป็นสมาชิก	ความสามารถของประชาชนที่พึงประสงค์
1. ระบบศักดินา	ความเกี่ยวพันระหว่างทาสและขุนนาง	ไม่มี
2. ระบบกษัตริย์	ความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลและพระมหากษัตริย์	การเคารพ เชื่อฟังและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
3. ระบบเผด็จการ		มีความรักต่อผู้ปกครอง ให้การสนับสนุนผู้ปกครอง
4. เน้นความเป็นชาติ	ความสัมพันธ์ของสมาชิกแต่ละคนต่อชาติ โดยเน้นที่วัฒนธรรมเป็นหลัก	มีความรักต่อชาติ มีความรู้สึว่าสิ่งใดที่ทำให้ชาติมีเอกลักษณ์
5. เน้นความเป็นพลเมือง	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการของรัฐ	มีความรู้สึกถึงความรับผิดชอบ มีทักษะด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ที่มา: อ้างอิงใน Derek Heater, A brief history of citizenship 2004

ความแตกต่างระหว่างความเป็นไพร่ (Subjecthood) กับ ความเป็นพลเมืองสรุปได้ดังนี้

1. ความเสมอภาคของสถานภาพ : พลเมืองทุกคนมีสถานภาพเหมือนกัน รวมถึงผู้ปกครองซึ่งมีสถานภาพเป็นพลเมืองเช่นเดียวกัน
2. หลักจริยธรรมในการมีส่วนร่วม
3. การให้ความร่วมมืออย่างมีเหตุมีผลและมีความระแวดระวัง

สิทธิแรกที่ได้คือสิทธิของความเป็นพลเมือง ซึ่งจะทำให้ได้สิทธิอื่นๆ ตามมาอีก เช่นเดียวกับที่ Keith Faulks (2000) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองเป็นมากกว่าสิ่งอื่นใด สามารถทำให้เราได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยที่ประชาธิปไตยได้ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการมีอิสระทางความคิด

จริยธรรมแบบพลเมือง (Civic virtues)

ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของความกระตือรือร้นมากกว่าจะเป็นสภาวะของการอยู่เฉยๆ ไม่ได้มันรน อาจเป็นเรื่องของการไม่ต้องมีการปกครองโดยประชาชน ถ้าประชาชนไม่เต็มใจที่จะมีส่วนร่วม หรือเป็นการไม่มีสิทธิถ้าปราศจากการชุมนุมทางการเมือง หรือเป็นเรื่องตั้งแต่พื้นฐานของสิทธิของบุคคล เราต้องเต็มใจที่จะยอมรับการมีความรับผิดชอบที่มากขึ้นและเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น จริยธรรมของการมีส่วนร่วม (Ethics of Participation) ซึ่งได้รวมสิทธิและความรับผิดชอบไว้ด้วยนี้เป็นจริยธรรมแบบพลเมืองที่จำเป็นเพื่อความยั่งยืนของประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังมีจริยธรรมแบบพลเมืองอีกมากมายที่ขึ้นกับบริบทของพื้นที่ อาทิ ตามที่อริสโตเติลกล่าวว่า “พลเมืองที่ดีควรรู้และมีความสามารถทั้งเรื่องกฎระเบียบและการถูกควบคุมโดยกฎระเบียบด้วย และสิ่งเหล่านี้คือจริยธรรมแบบพลเมือง” (Aristotle, book 3, Politics) จริยธรรมของพลเมืองประกอบด้วย จริยธรรม 4 ประการ คือ การควบคุมตนเอง และการเลี่ยงการกระทำที่ใช้ความรุนแรง หรือสุขชั่ว ความเป็นธรรม ความกล้าหาญ และความรักชาติ ตลอดจนการมีปัญญาและรอบคอบ มัธยัสถ์ซึ่งรวมทั้งความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วย

เมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์และมองไปที่ว่าประชาธิปไตยแบบเสรีภาพในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ให้ความหมายของ “พลเมืองดี” ไว้อย่างไร ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ Robert Putnam (2000) ให้ความหมายของจริยธรรมแบบพลเมืองไว้ 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมแบบกระตือรือร้นในชีวิตสาธารณะ การเป็นที่น่าเชื่อถือ และการมีปฏิสัมพันธ์กัน กับต่างตอบแทนกัน มันเป็นการมีความสัมพันธ์กันทางสังคม จากความพยายามที่จะทบทวนแนวคิดเรื่อง พลเมืองของ Angela Wentz Faulconer (2004) ซึ่งเห็นว่าสุดยอดของความเป็นพลเมือง คือ การมีจริยธรรมแบบพลเมืองที่ต้องมีในประชาธิปไตยเสรี จริยธรรมแบบพลเมืองในชุมชน เน้นที่การมีส่วนร่วมของพลเมืองในสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น อันประกอบด้วย 1) การร่วมมือกัน (cooperation) 2) การมีส่วนร่วม (participation) 3) การพึงระแวงระวัง (vigilance) 4) ความเป็นเลิศในการไตร่ตรองคิดรอบคอบ (deliberative excellence) และ 5) การเคารพกฎหมาย (obedience to law) จริยธรรมแบบพลเมืองเสรี หมายถึง การจงรักภักดีต่อแนวคิดเสรีที่ชัดเจน ซึ่งก็คือ 1) ความจงรักภักดี (allegiance) ต่อชุมชนประชาธิปไตยเสรี 2) เคารพต่อความคิดที่แตกต่างกัน (tolerance) และ 3) เคารพสิทธิ (respect for rights) ซึ่งในคุณสมบัติข้อหลังสุดนี้ รวมจริยธรรมของการปกครองตนเอง (self-governance virtues) ซึ่งรวมความสามารถเฉพาะที่เป็นความคาดหวังจากพลเมือง อันประกอบด้วย 1) การปกครองตนเอง (autonomy) 2) ความรับผิดชอบ (responsibility) และ 3) การควบคุมตนเอง การหักห้ามใจตนเอง (self-restraint)

การวัดความเป็นพลเมืองที่อยู่บนพื้นฐานของการประเมินจริยธรรมแบบพลเมือง

ในสังคมประชาธิปไตย จริยธรรมแบบพลเมืองเป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่ช่วยคงความยั่งยืนของชุมชนทางการเมืองจากสิ่งที่เข้ามาคุกคาม ทั้งจากภายในและภายนอก จริยธรรมแบบพลเมืองสามารถแบ่งได้ในหลายแนวทาง ซึ่งชุดของจริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็นชุดๆ ที่เกี่ยวข้องกัน คือ 1) ทักษะคิด เช่น การเคารพกันและกัน การเคารพผู้อื่นในชุมชน ความเต็มใจที่จะประนีประนอม 2) มีสิ่งจูงใจ เช่น การจงรักภักดีต่อชุมชนและสถาบันที่คงอยู่ การผูก

ผันต่อสิ่งเดียวกัน การมีความทรงจำในฐานะพลเมือง และ 3) มีทักษะ เช่น ความรู้เรื่องงานสาธารณะ ทักษะในการตัดสินใจทางการเมือง ความสามารถ/การเปิดกว้างที่จะเสวนา และ 4) คุณภาพของคุณสมบัติต่างๆ เช่น ความซื่อสัตย์ เที่ยงตรง กล้าหาญ มีอิสระ การควบคุมตนเองได้

ในการศึกษานี้ จริยธรรมแบบพลเมืองมีการแบ่งออกเป็น 1) การมีส่วนร่วม 2) ความรู้ และค่านิยม

เกี่ยวกับพลเมือง ตัวแบบนี้ได้แสดงกรอบทฤษฎีที่พัฒนาโดย Joel Westheimer และ Joseph Kahne (2004) ดังปรากฏ ต่อไปนี้

ประเภทของความเป็นพลเมือง 3 ประเภท(Joel Westheimer and Joseph Kahne) (2004)

Joel Westheimer และ Joseph Kahne ได้พัฒนาประเภทของการเป็นพลเมืองเป็น 3 กลุ่มซึ่งขึ้นอยู่กับการให้คุณค่าและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองที่ดี ประกอบด้วย (1) ความรับผิดชอบส่วนตัว (2) การมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง และ (3) จิตสำนึกเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคม

	ความรับผิดชอบส่วนตัว	การมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง	จิตสำนึกเกี่ยวกับความยุติธรรมทางสังคม
ลักษณะ	<ul style="list-style-type: none"> • มีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชนของตน • ทำงานอย่างสุจริตและจ่ายภาษี • เคารพกฎหมาย • การแยกขยะ การบริจาคโลหิต • เป็นอาสาสมัครในช่วงเวลาที่ว่าง 	<ul style="list-style-type: none"> • เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชุมชน และพยายามที่จะร่วมพัฒนาชุมชน • ดูแลชุมชน โดยพยายามที่จะดูแลความต้องการ สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือรักษาสิ่งแวดล้อม • มีความรู้ว่ามีรัฐทำงานอย่างไร • มีความรู้กลยุทธ์เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> • ประเมินโครงสร้างทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ อย่างวิพากษ์วิจารณ์เพื่อเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง • ค้นหาและบอกถึงสิ่งที่ไม่ได้รับความยุติธรรม • รู้เรื่องความเคลื่อนไหวทางสังคม และวิธีการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ตัวอย่างของการกระทำ	สนับสนุนด้านอาหารแก่คนยากจน	ช่วยในการจัดระบบการจัดการอาหารสำหรับคนยากจน	ทำการสำรวจว่าทำไมประชาชนถึงยังขาดแคลนด้านอาหารอยู่ และมีแนวทางอะไรในการแก้ไขปัญหา
สมมติฐานหลัก	เพื่อเป็นการพัฒนาสังคม พลเมืองที่ดีต้องมีความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามกฎหมายของชุมชน	เพื่อเป็นการพัฒนาสังคม พลเมืองที่ดีต้องมีส่วนร่วมและมีตำแหน่งหน้าผู้นำภายในระบบและโครงสร้างที่มีไว้	เพื่อเป็นการพัฒนาสังคม พลเมืองที่ดีต้องตั้งคำถามโต้แย้งและเปลี่ยนระบบและโครงสร้างที่ตั้งขึ้นเมื่อเกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นในสังคม

ที่มา: Joel Westheimer and Joseph Kahne (2004)

ผลการศึกษาคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองไทย

ความเป็นพลเมืองมีทั้งในอุดมคติและในความเป็นจริง ดังนั้น ในที่นี้ กลุ่มความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นพลเมือง จึงสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ แบบของการเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ หรือที่ควรจะเป็น (Normative citizenship) และ ลักษณะของการเป็นพลเมืองที่มีการปฏิบัติจริง (Positive citizenship)

จากการศึกษาองค์ประกอบของการเป็นพลเมือง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความเป็นพลเมือง ในรูปแบบของคุณสมบัติความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ (Normative citizenship) ได้มาจาก ค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญของคุณสมบัติการเป็นพลเมือง ตั้งแต่ 0 – 10 โดย 0 หมายถึง ไม่สำคัญเลย และ 10 หมายถึง สำคัญที่สุด ในขณะที่คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี (Positive Citizenship) ได้มาจาก ค่าเฉลี่ยของระดับการมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง ตั้งแต่ 0 -10 โดย 0 หมายถึง ไม่มีเลย และ 10 หมายถึง มีอย่างมาก ซึ่งความเป็นพลเมืองสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

ตาราง 1 แสดงประเภทของความเป็นพลเมืองและคะแนนเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองของไทย

ประเภทของความเป็นพลเมือง	องค์ประกอบ	คุณสมบัติที่พึงประสงค์	ความมีอยู่ของคุณสมบัตินั้นๆ	ความแตกต่าง
A. ค่านิยมที่เน้นวัฒนธรรม (Traditional Values)	6) เคารพผู้อาวุโสกว่า	9.08	8.96	0.12
	7) เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม	8.87	8.23	0.64
	8) ปฏิบัติตามกฎหมาย	9.26	9.07	0.19
	12) ปฏิบัติตามหลักศาสนา	9.19	8.95	0.24
	13) มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย	9.42	9.42	0.0
	15) ทำงานแบบสุจริต	9.45	9.38	0.07
	16) บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน	8.48	7.73	0.75
B. การมีความรู้ (Civic knowledge)	17) รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ	8.82	8.13	0.69
	1) สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง	8.31	6.80	1.51
	3) มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	8.43	6.88	1.55
	5) สามารถคุยเรื่องการเมืองของประเทศต่างๆ	7.36	5.36	2.0
C. การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)	14) เต็มใจที่จะเสียภาษี	9.30	9.19	0.11
	2) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ	9.39	9.31	0.08
	4) สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	8.16	6.38	1.78
	9) เป็นสมาชิกกลุ่ม / สมาคม / สหภาพ / ชมรม เป็นต้น	7.30	5.92	1.38
	10) สามารถไปร่วมชุมนุม ประท้วงหรือเดินขบวน รวมทั้งนัดหยุดงานเมื่อเห็นว่าจำเป็น	4.06	2.87	1.19
	11) ติดตามการทำงานของนักรบการเมืองและข้าราชการ	7.74	6.23	1.51

คุณสมบัติของความเป็นพลเมือง สามารถแบ่งได้เป็น

1. มีค่านิยมตามประเพณีนิยม (Traditional Values) ประกอบด้วย การเคารพผู้อาวุโสกว่า เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตามหลักศาสนา มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย ทำงานแบบสุจริต บริจาคโลหิต สิ่งของและรักษาสิ่งแวดล้อม

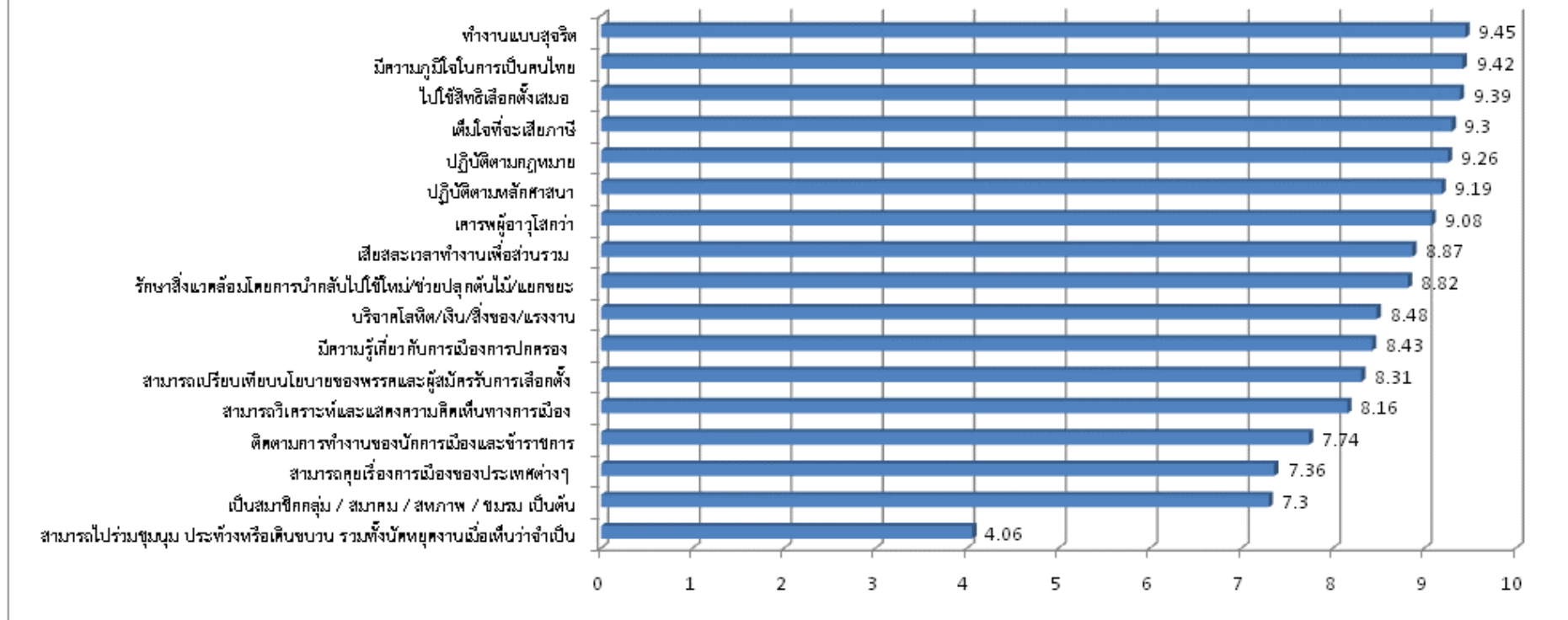
2. มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมือง (Civic knowledge) ประกอบด้วย การสามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัคร มีความรู้เรื่องการเมืองของประเทศต่างๆ เต็มใจที่จะเสียภาษี

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ การเป็นสมาชิกกลุ่มสามารถไปร่วมชุมนุม ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ

จากตารางจะเห็นว่า **ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามมักเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับหลักปฏิบัติตามแนววิถีวัฒนธรรม การมีความรู้ที่พลเมืองควรทำอะไรบ้างเพื่อสังคม และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและประเด็นความเป็นพลเมืองที่ประชาชนไทยคิดว่าคนเราควรมี แต่พบว่า** **าเขากลับมีน้อยที่สุด คือ กลุ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความรู้ในฐานะพลเมือง**

นอกจากนั้น ยัง **แสดงให้เห็นว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การทำงานสุจริต การภูมิใจในการเป็นคนไทย ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติตามศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ** 5 ลำดับแรก ในการแสดงถึงความเป็นพลเมือง ส่วนลำดับที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ การไปร่วมชุมนุมหรือประท้วงเมื่อเห็นว่าจำเป็น ซึ่งสามารถสรุปโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ยระดับการให้ความสำคัญของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
(คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์) (คะแนนเต็ม 10)

แผนภูมิ 1 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการให้ความสำคัญของคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง (คุณสมบัติที่พึงประสงค์)

และเมื่อศึกษาต่อไปถึงสภาวะการเป็นพลเมืองในปัจจุบันที่ประชาชนมี สภาวะของการเป็นพลเมือง โดยการถามว่าประชาชนเหล่านั้นว่ามีคุณสมบัติเหล่านี้มาเพียงใด พบว่า ประชาชนเห็นว่าการภูมิใจในการเป็นคนไทยเป็นคุณสมบัติทางการเมืองที่พวกเขาถือว่าสูงสุด รองลงมาคือ การทำงานแบบสุจริตไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เต็มใจเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งนี้คุณสมบัติที่พวกเขาตอบว่า มีน้อยที่สุด คือ การไปร่วมชุมนุมประท้วง เมื่อเห็นว่าจำเป็น (ค่าเฉลี่ยเพียง 2.87 จากคะแนนเต็ม 10) ดังแผนภูมิ 2

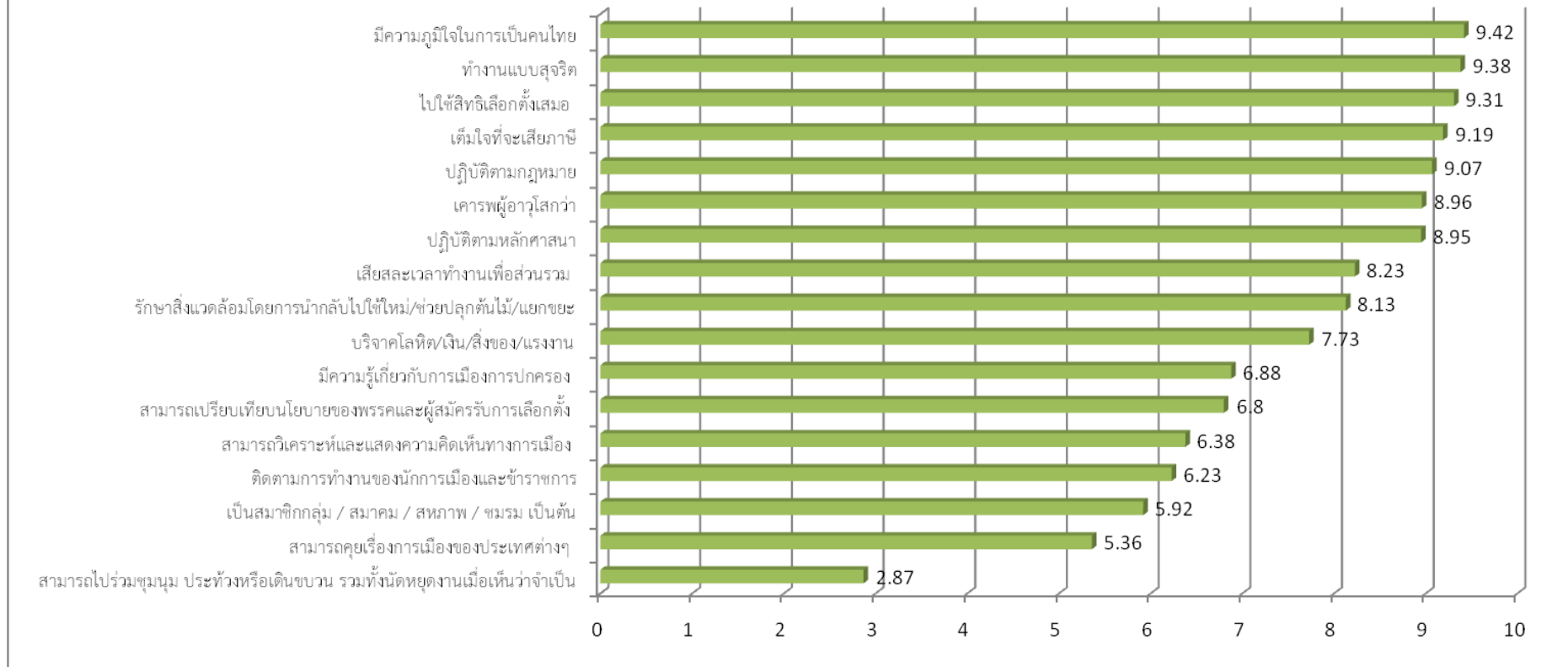
ทั้งนี้คุณสมบัติที่มีความแตกต่างของสิ่งที่ควรจะเป็นกับการมีอยู่สูงสุด คือ

- สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง 1.78
- มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 1.55
- สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง 1.51
- ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ 1.51
- เป็นสมาชิกกลุ่ม 1.38
- สามารถไปร่วมชุมนุม ประท้วงเมื่อเห็นว่าจำเป็น 1.19

สิ่งที่น่าสนใจคือประชาชนคิดว่าความสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและการมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของความเป็นพลเมือง แต่พวกเขากลับมีคุณสมบัติข้อนี้น้อยมาก ช่องว่างระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นและสิ่งที่มีอยู่จริงกว้างที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคุณสมบัติอื่นๆ

ส่วนคุณ สมบัติ ที่ไม่มีความแตกต่างเลยระหว่างสิ่งที่ควรจะเป็นกับการเกิดขึ้นจริงในความรู้สึกของประชาชน คือ ความภูมิใจในการเป็นไทย

ค่าเฉลี่ยระดับการมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองของประชาชน (คะแนนเต็ม 10)

แผนภูมิ 2 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ ของประชาชนเป็นการ แสดงให้เห็นถึง การใช้สิทธิ และ หน้าที่ของพลเมือง ดังตารางต่อไปนี้

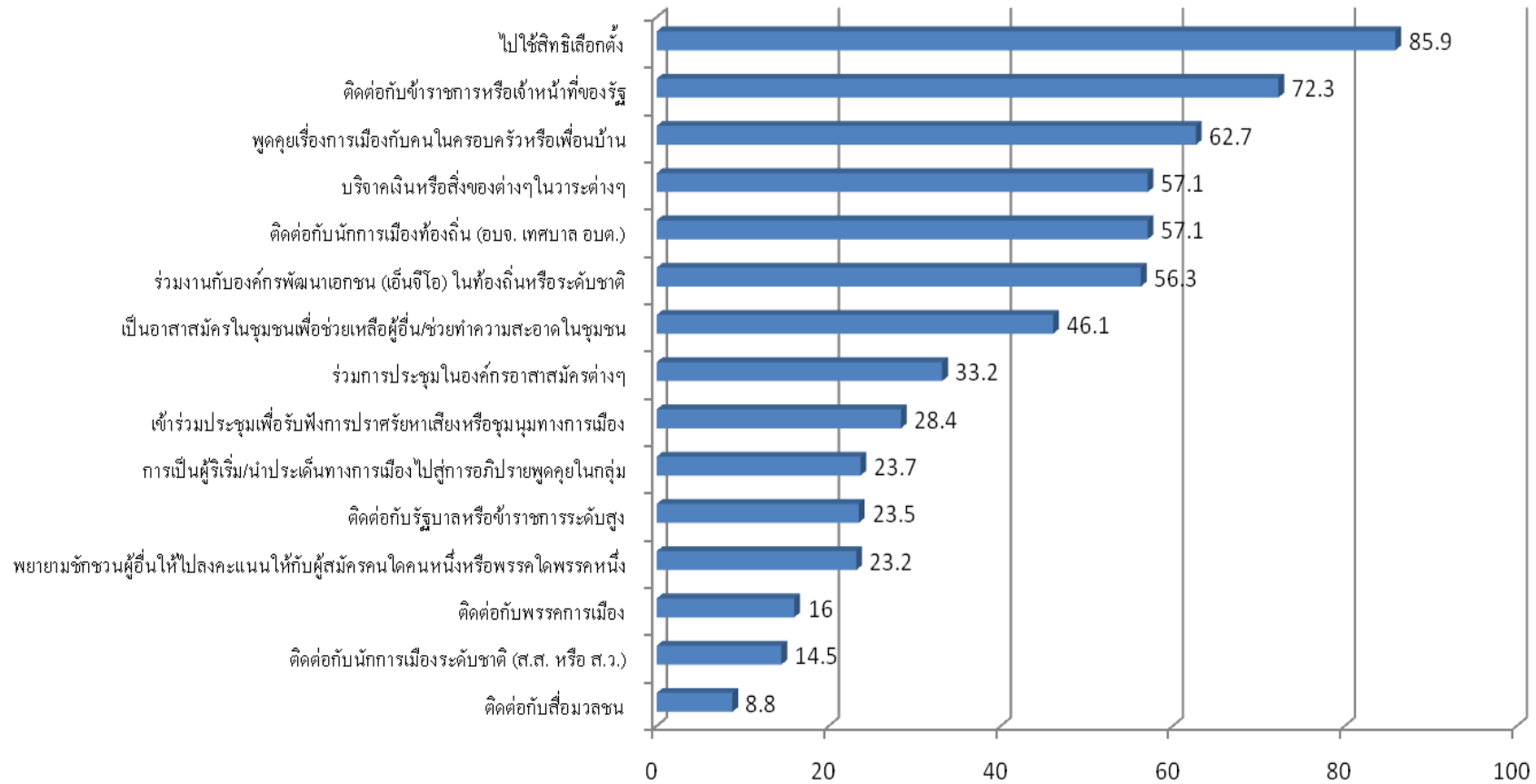
ตาราง 2 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political Participation) ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา โดย เรียงลำดับตามการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย (สำรวจก่อนการเลือกตั้ง)

ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน ต่อไปนี้บ้างหรือไม่	ร้อยละของประชาชนที่เคยเข้าร่วม
ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	85.9
ติดต่อกับข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	72.3
พูดคุยเรื่องการเมืองกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน	62.7
ติดต่อกับนักการเมืองท้องถิ่น (อบจ. เทศบาล อบต.)	57.1
บริจาคเงินหรือสิ่งของต่างๆ ในวาระต่างๆ	57.1
ร่วมงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) ในท้องถิ่นหรือระดับชาติ	56.3
เป็นอาสาสมัครในชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น/ช่วยทำความสะอาดในชุมชน	46.1
ร่วมการประชุมในองค์กรอาสาสมัครต่างๆ	33.2
เข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังการปราศรัยหาเสียงหรือชุมนุมทางการเมือง	28.4
การเป็นผู้ริเริ่ม/นำประเด็นทางการเมืองไปสู่การอภิปรายพูดคุยในกลุ่ม	23.7
ติดต่อกับรัฐบาลหรือข้าราชการระดับสูง	23.5
พยายามชักชวนผู้อื่นให้ไปลงคะแนนให้กับผู้สมัครคนใดคนหนึ่งหรือพรรคใดพรรคหนึ่ง	23.2
ติดต่อกับพรรคการเมือง	16.0
ติดต่อกับนักการเมืองระดับชาติ (ส.ส. หรือ ส.ว.)	14.5
ติดต่อกับสื่อมวลชน	8.8
มีส่วนร่วมร่วมในการต่อต้านไม่ซื้อสินค้า/ต่อต้านบริษัท/ต่อต้านการเลือกตั้ง	7.0
ช่วยเป็นอาสาสมัครในการหาเสียงทางการเมือง	6.9
การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง	6.9
ร่วมชุมนุมหรือเดินขบวนเรียกร้อง	6
เขียนจดหมายไปถึงนักการเมืองหรือหนังสือพิมพ์ในเรื่องที่เห็นว่าไม่เป็นธรรมหรือไม่เท่าเทียม	4.6
การไปช่วยพรรคการเมืองหรือผู้สมัครในกิจกรรมรณรงค์หาเสียง	4.5
การสมัครเป็นสมาชิกและเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคการเมือง	3.6
การเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและดูแลกิจกรรมของพรรคการเมือง	3.4
การร่วมประชุมพรรคการเมืองเพื่อเลือกตัวแทนหรือกำหนดยุทธศาสตร์การบริหาร	3.1
การดำเนินกิจกรรมเพื่อหาเงินทุนเข้าพรรค	2.6
การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง จนถึงระดับสูงสุด	2.4

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 15 อันดับแรก

แผนภูมิ 3 แสดงร้อยละของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย 15 อันดับแรก

จากตาราง 2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีจำนวนองค์ประกอบย่อย ที่แสดงภารกิจทางการเมืองที่สำคัญที่เคยปฏิบัติในรอบ 5 ปี 26 ข้อ ดังตาราง 2 พบว่า ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนทำมากที่สุด (ร้อยละ 85.9) มี การติดต่อกับข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 72.3 การติดต่อกับนักการเมืองท้องถิ่น ร้อยละ 57.1 ขณะที่เพียงร้อยละ 14.5 ที่การติดต่อกับนักการเมืองระดับชาติ

นอกจากนี้ประชาชน เคยไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ร้อยละ 62.7 เคยพูดเรื่องการเมืองกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน ร้อยละ 57.1 เคยบริจาคเงินหรือสิ่งของ ร้อยละ 56.3 เคยร่วมงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่นหรือระดับชาติ ร้อยละ 46.1 เคยเป็นอาสาสมัครในชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

อย่างไรก็ดี มีเพียงร้อยละ 6.9 ที่เคยช่วยเป็นอาสาสมัครในการหาเสียงทางการเมือง และร้อยละ 6.9 เคยบริจาคเงินสิ่งของเพื่อสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งและมีเพียงร้อยละ 2.4 ที่เคยเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง

ประเภทการเป็นพลเมือง

มีการศึกษาต่อไปนี้เพื่อให้ทราบว่าคนไทยมีแนวคิดต่อคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์แบบใด เป็นออกเป็นกี่กลุ่ม โดยจากการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) แบบของการเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์หรือที่ควรจะเป็น (Normative citizenship) สามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist) และ 2) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับความมีอิสรภาพและความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal) ดังตาราง 3

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์

ตาราง 3 แสดงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ (Normative Citizenship)

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์	องค์ประกอบ	Factor Score
1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist)	2) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ	.819
	6) เคารพผู้อาวุโสกว่า	.708
	7) เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม	.640
	8) ปฏิบัติตามกฎหมาย	.794
	12) ปฏิบัติตามหลักศาสนา	.791
	13) มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย	.871
	14) เต็มใจที่จะเสียภาษี	.835
2. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับความมีอิสรภาพและความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal)	15) ทำงานแบบสุจริต	.880
	1) สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับการเลือกตั้ง	.653
	3) มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	.702
	4) สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	.793
	5) สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ	.824
	9) เป็นสมาชิกกลุ่ม / สมาคม / สหภาพ / ชมรม เป็นต้น	.738
	11) ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ	.785
	16) บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน	.563
	17) รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ	.555

หมายเหตุ ข้อ 10) สามารถไปร่วมชุมนุม ประท้วงหรือเดินขบวน รวมทั้งนัดหยุดงานเมื่อเห็นว่าจำเป็น มีคะแนนไม่เข้าเกณฑ์ทั้ง 2 กลุ่ม

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อความสำคัญของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองโดยรวม คะแนนเต็ม 170 คะแนน พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญต่อคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง 143.3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.32 โดยเมื่อคำนวณคะแนนความสำคัญของคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง จำแนกตามภูมิภาคที่อาศัย พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าคะแนนเฉลี่ยของการให้ความสำคัญกับคุณสมบัติต่างๆ สูงที่สุด คือ 153

คะแนน จากคะแนนเต็ม 170 คะแนน รองลงมาคือ ภาคกลาง ภาคใต้ กรุงเทพมหานคร และ ภาคเหนือ ตามลำดับ ดังตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นของประชาชนต่อความสำคัญของคุณสมบัติความเป็นพลเมืองโดยภาพรวม จำแนกตามภูมิภาคที่อาศัย

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ภาคเหนือ	127.99	150	20.949
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	153.30	482	11.564
ภาคกลาง	144.58	294	16.895
ภาคใต้	130.70	101	24.910
กรุงเทพมหานคร	129.82	118	26.321
รวม	143.34	1,145	20.303

นอกจากนี้ เมื่อทราบแล้วว่าลักษณะของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์นั้นควรมีคุณสมบัติเช่นไร จากนั้นจึงศึกษาต่อถึงความมีอยู่จริงของความเป็นพลเมืองว่าจริงๆ แล้ว ประชาชนชาวไทยเห็นว่าตนเองมีคุณสมบัติเรื่องความเป็นพลเมืองมากน้อยแค่ไหน ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี

คุณสมบัติที่พึงประสงค์จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังตาราง 3 แต่เมื่อศึกษาต่อไปถึงการมีอยู่จริง พบว่าสามารถจำแนกการมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทยได้ 3 กลุ่ม จากการถามต่อเนื่องจากคุณสมบัติที่พึงประสงค์และทำให้สะท้อนสภาพของความเป็นพลเมืองของประเทศไทยได้โดยคุณสมบัติ ของการเป็นพลเมืองที่มีการปฏิบัติจริง (Positive citizenship) จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist) 2) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน

(Community Oriented Citizenship) และ 3) ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับ อิสรภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal Progressive) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 แสดงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี (Positive Citizenship)

คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี	องค์ประกอบ	Factor Score
1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist)	2) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ	.807
	6) เคารพผู้อาวุโสกว่า	.738
	7) เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม	.485
	8) ปฏิบัติตามกฎหมาย	.802
	12) ปฏิบัติตามหลักศาสนา	.658
	13) มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย	.861
	14) เต็มใจที่จะเสียภาษี	.796
	15) ทำงานแบบสุจริต	.843
2. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน(Community Oriented Citizenship)	7) เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม	.484
	16) บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน	.794
	17) รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ	.845
3. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสรภาพ ความก้าวหน้า ทันสมัย (Modern / Liberal Progressive)	1) สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับการเลือกตั้ง	.808
	3) มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง	.824
	4) สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	.867

5) สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ	.830
9) เป็นสมาชิกกลุ่ม / สมาคม / สหภาพ / ชมรม เป็นต้น	.581
11) ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ	.666

ทั้งนี้ คุณสมบัติที่ประชาชนมีได้ถูกจำแนกได้ 3 ประเภท ต่างจากคุณสมบัตินี้ที่พึงประสงค์ กล่าวคือ มีเรื่องของการให้ความสำคัญกับชุมชนเพิ่มเข้าไปด้วย โดยมีองค์ประกอบย่อยที่อยู่ในกลุ่มนี้ คือ เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม, บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน และ รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมีโดยรวม คะแนน เต็ม 170 คะแนน พบว่า ประชาชนให้มียุทธศาสตร์ของคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง 129.19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.9 และเมื่อถามถึงการมีคุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมืองทั้ง 17 ข้อ พบว่า ภาคที่มีประชาชนตอบว่า มีคุณสมบัตินี้สูงที่สุด คือ ประชาชนในภาคกลาง รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคใต้ และ ภาคเหนือ ตามลำดับ โดยภาคเหนือเป็นภาคที่ประชาชนยอมรับว่ามีคุณสมบัตินี้ต่าง ๆ นานามากที่สุด ดังตาราง 6 ดังนี้

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการคิดว่าการมีคุณสมบัตินี้กับคุณสมบัตินี้ที่พึงประสงค์ พบว่า ทุกภาคมีคะแนนลดลง อาจเนื่องมาจากคุณสมบัตินี้ที่ปรารถนาจะสูงกว่าคุณสมบัตินี้ที่มีอยู่จริงเสมอ

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี โดยภาพรวม จำแนกตามภูมิภาคที่อาศัย

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ภาคเหนือ	121.52	176	22.242
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	128.60	483	15.602
ภาคกลาง	136.37	286	21.012
ภาคใต้	126.96	99	26.727
กรุงเทพมหานคร	127.52	118	22.066
รวม	129.19	1,162	20.390

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชน กับ การมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย

นอกจากนั้น มีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชนกับการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย ผลการศึกษา มีดังนี้

1. เพศ

1.1 พลเมืองที่เน้นเรื่องวิถีวัฒนธรรม หรือ Traditional Minimalist Citizenship

เมื่อศึกษาความแตกต่างระหว่าง เพศ กับ กลุ่มคุณสมบัติการเป็นพลเมือง ที่ประชาชนมีในส่วนของ การให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม พบว่า ผู้ชายมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในเรื่องวิถีวัฒนธรรมน้อยกว่าผู้หญิง แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนมีเน้นด้านวิถีวัฒนธรรม กับเพศ

เพศ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
เพศชาย	-.007	617	.985
เพศหญิง	.023	532	1.005
รวม	.007	1,149	.994

F. = .256   sig. = .613   n. = 1,149

1.2 พลเมืองที่เน้นชุมชน หรือ Community Oriented Citizenship

การมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่เน้นชุมชน พบว่า ผู้หญิงมีคุณสมบัติในเรื่องของความเป็นพลเมืองที่เน้นการดูแลชุมชนสูงกว่าผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ผู้ชายตอบว่า ตนเองมีคุณสมบัติดังกล่าวน้อยและสวนทางกับผู้หญิง

ตาราง 8 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนมีเน้นด้านชุมชน กับเพศ

เพศ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
เพศชาย	-.0879	617	1.042
เพศหญิง	.0977	532	.940
รวม	-.002	1,149	.999

F. = 9.921   sig. = .002   n. = 1,149

1.3 พลเมืองที่มีความคิดก้าวหน้า หรือ Modern Progressive Citizenship

เพศไม่มีความแตกต่างกันในคุณสมบัติที่ประชาชนมีในฐานะพลเมืองที่เน้นความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้หญิงดูเหมือนจะมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่เน้นความก้าวหน้าสวนทางกับผู้ชาย

ตาราง 9 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนมี แบบที่มีความคิดก้าวหน้า กับ เพศ

เพศ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
เพศชาย	.049	617	.972
เพศหญิง	-.065	532	1.029
รวม	-.004	1,149	1.000

F. = 3.700   sig. = .055   n. = 1,149

โดยสรุป การมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมือง พบว่า เพศ มีความแตกต่างกันในเรื่องการให้ความสำคัญกับชุมชน ซึ่งผู้หญิงตอบว่า ตนมีคุณสมบัติด้านนี้สูงกว่าผู้ชาย ขณะที่คุณสมบัติที่ผู้หญิงและผู้ชายมีในกลุ่มอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. การศึกษา

2.1 พลเมืองที่เน้นเรื่องวิถีวัฒนธรรม หรือ Traditional Minimalist Citizenship

ตาราง 10 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง ที่เน้นด้านวิถีวัฒนธรรม กับ ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ไม่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา	-0.008	45	0.961
สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา	0.045	735	0.903
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	0.075	104	1.055
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	-0.011	108	0.965
โรงเรียนพณิชยการ/โรงเรียนอาชีวศึกษา	-0.053	52	0.986
ไม่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา	0.548	4	0.253
การศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	-0.063	69	1.059
การศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า	0.284	8	0.848
ไม่ได้ศึกษา	-1.582	15	2.372
รวม	0.012	1,140	0.985

F. = 5.553 sig. = .000 n. = 1,140

จากการศึกษา พบว่า การศึกษากับการมีอยู่ของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .000 และกลุ่มที่มีทัศนคติเป็นบวกต่อคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองสูงสุด คือกลุ่มที่ไม่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา รองลงมาคือ กลุ่มที่ศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาโท หรือเทียบเท่า กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ ประถมศึกษา ขณะที่กลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีจะเห็นในทิศทางที่ตรงกันข้าม

2.2 พลเมืองที่มีความคิดก้าวหน้า หรือ Modern Progressive Citizenship

ตาราง 11 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีอยู่ของคุณสมบัติการเป็นพลเมืองแบบที่มีความคิดก้าวหน้า กับ ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ไม่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา	-0.472	45	1.135
สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา	-0.029	735	0.951
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	-0.018	104	1.123
ศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	0.096	108	0.904
โรงเรียนพณิชยการ/โรงเรียนอาชีวศึกษา	0.291	52	1.049
ไม่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา	-0.278	4	0.849
การศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	0.345	69	0.953
การศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า	0.799	8	0.929
ไม่ได้ศึกษา	-0.831	15	1.623
รวม	-0.002	1,140	1.001

F. = 5.162 sig. = .000 n. = 1,140

จากตาราง พบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาต่างกันมีความแตกต่างกันในเรื่องการมีอยู่ของคุณสมบัติความเป็นพลเมืองที่เน้นความก้าวหน้า โดยกลุ่มที่มีคุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมืองในแบบก้าวหน้าทันสมัยเป็นกลุ่มที่ศึกษาในระดับปริญญาโท รองลงมา คือ กลุ่มที่ศึกษาระดับปริญญาตรี โรงเรียนพาณิชย์การ/โรงเรียนอาชีวศึกษา และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลาย ในขณะที่ บางกลุ่มให้ความสำคัญทางลบ โดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้ศึกษา

3. ภูมิภาคที่อาศัย

3.1 พลเมืองที่เน้นเรื่องวิถีวัฒนธรรม หรือ Traditional Minimalist Citizenship

ตาราง 12 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีอยู่ของคุณสมบัติการเป็นพลเมือง ที่เน้นด้านวิถีวัฒนธรรม กับ ภูมิภาคที่อาศัย

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ภาคเหนือ	-0.186	176	1.121
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.370	483	0.450
ภาคกลาง	-0.278	286	1.093
ภาคใต้	-0.443	99	1.507
กรุงเทพมหานคร	-0.191	118	1.178
รวม	0.000	1,162	1.000

F. = 32.730 sig. = .000 n. = 1,162

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีคุณสมบัตินี้ของความเป็นพลเมือง ที่เน้นด้านวิถีวัฒนธรรม มากที่สุด คือ ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกนั้นจะมีความคิดที่สวนทางกัน

3.2 พลเมืองที่เน้นชุมชน หรือ Community Oriented Citizenship

ตาราง 13 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีอยู่ของคุณสมบัติการเป็นพลเมือง ที่เน้นชุมชนกับ ภูมิภาคที่อาศัย

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ภาคเหนือ	0.049	176	0.988
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.144	483	1.020
ภาคกลาง	0.317	286	0.940
ภาคใต้	-0.021	99	0.948
กรุงเทพมหานคร	-0.234	118	0.937
รวม	0.000	1162	1.000

F. = 11.801 sig. = .000 n. = 1,162

จากตาราง พบว่า ภาคที่ต่างกันยังคิดว่าตนเองมีลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ โดยประชาชนในภาคกลางคิดว่าตนเองมีความเป็นพลเมืองที่เน้นด้านชุมชนสูงกว่าภาคอื่นๆ รองลงมาคือ ภาคเหนือ

3.3 พลเมืองที่มีความคิดก้าวหน้า หรือ Modern Progressive Citizenship

ตาราง 14 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีอยู่ของคุณสมบัติการเป็นพลเมือง แบบความคิดก้าวหน้า กับ ภูมิภาคที่อาศัย

ภูมิภาคที่อยู่อาศัย	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
ภาคเหนือ	-0.457	176	1.205
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.198	483	0.838
ภาคกลาง	0.508	286	0.888
ภาคใต้	0.074	99	1.115
กรุงเทพมหานคร	0.200	118	0.862
รวม	0.000	1162	1.000

F. = 37.959 sig. = .000 n. = 1,162

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่า ภาคกับการมีอยู่ของความเป็นพลเมืองด้านความก้าวหน้าทันสมัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยภาคที่มีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในด้านนี้มากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมาคือ ผู้ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ในขณะที่ภาคอื่นๆ เห็นตรงกันข้าม

โดยสรุป คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชนในภาคต่างๆ มีความแตกต่างกันดังนี้

ตาราง 15 แสดงประเภทของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชนในภาคต่างๆ

ภาค	ประเภทของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชน
ภาคเหนือ	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Citizenship)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist)
ภาคกลาง	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอภิสราภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal Progressive) และ ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Citizenship)
ภาคใต้	ค่อนข้างมี ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอภิสราภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Light Modern / Liberal Progressive)

กรุงเทพมหานคร	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal Progressive)
---------------	--

4 กลุ่มอายุ

4.1 พลเมืองที่เน้นเรื่องวิถีวัฒนธรรม หรือ Traditional Minimalist Citizenship

ตาราง 16 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีอยู่ของคุณสมบัติการเป็นพลเมือง ที่เน้นด้านวิถีวัฒนธรรม กับ กลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
อายุต่ำกว่า 29 ปี	-0.687	52	1.986
อายุ 30 – 39 ปี	0.065	165	0.847
อายุ 40 – 49 ปี	-0.028	301	1.037
อายุ 50 – 59 ปี	0.099	325	0.847
อายุ 60 ปีขึ้นไป	0.032	300	0.817
รวม	0.008	1143	0.982

F. = 7.639   sig. = .000   n. = 1,143

กลุ่มอายุที่คิดว่าตนเองมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เน้นวิถีวัฒนธรรมสูงสุด คือ กลุ่มอายุ 50 – 59 ปี รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 30 – 39 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ขณะที่กลุ่มอายุน้อยกว่า 29 ปี และกลุ่มอายุ 40 – 49 ปี เห็นตรงข้าม

4.2 พลเมืองที่มีความคิดก้าวหน้า หรือ Modern Progressive Citizenship

ตาราง 17 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยของ Factor Score ของการมีอยู่ของคุณสมบัติการเป็นพลเมือง ที่มีความคิดก้าวหน้า กับ กลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ค่า Std. Deviation
อายุต่ำกว่า 29 ปี	-0.321	52	0.940
อายุ 30 – 39 ปี	0.009	165	1.083
อายุ 40 – 49 ปี	0.131	301	0.923
อายุ 50 – 59 ปี	-0.037	325	1.000
อายุ 60 ปีขึ้นไป	-0.049	300	1.012
รวม	-0.002	1143	0.997

F. = 2.952   sig. = .019   n. = 1,143

จากการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มอายุที่ต่างกันมีความคิดว่าตนเองมีลักษณะของการเป็นพลเมืองที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดย กลุ่มอายุ 40 – 49 ปีคิดว่าตนเองมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี นอกนั้น มีความคิดที่สวนทางกัน ดังนั้น กลุ่มอายุ 30 – 49 ปี จะเป็นกลุ่มที่มีคุณสมบัติของความ เป็นพลเมืองที่มีความคิดก้าวหน้าซึ่งน่าจะมาจากการเป็นกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพแล้ว

บทสรุป

คุณสมบัติการเป็นพลเมืองที่ประชาชนไทยให้ความสำคัญสูงสุด ใน 5 อันดับแรก คือ

1. การทำงานแบบสุจริต
2. การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย
3. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
4. การเต็มใจที่จะเสียภาษี
5. การปฏิบัติตามกฎหมาย

และพบว่าคนไทยเองมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองในเรื่องต่อไปนี้ 5 อันดับแรก คือ

1. การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย
2. การทำงานแบบสุจริต
3. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
4. การเต็มใจที่จะเสียภาษี
5. การปฏิบัติตามกฎหมาย

สิ่งที่แตกต่างเกี่ยวกับเรื่องของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ กับ การมีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ

1. สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง
2. มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

นอกจากนั้น การศึกษานี้ยังพบว่าความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของคนไทย สามารถมาจัดกลุ่มจำแนกตามระดับความสำคัญของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ได้ 2 กลุ่ม คือ

1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ประกอบด้วย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเคารพผู้อาวุโส การเสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม การปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหลักศาสนา มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย เต็มใจที่จะเสียภาษี และทำงานแบบสุจริต

2. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับความมีอิสรภาพและความก้าวหน้าทันสมัย ประกอบด้วย สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ เป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม/สหภาพ/ชมรม เป็นต้น ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน และ รักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ

โดยเมื่อดูความสัมพันธ์ในรายภาค พบว่า ผู้ที่มีให้คะแนนความสำคัญของคุณสมบัตความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ในด้านวิถีวัฒนธรรมมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่ผู้ที่มีให้คะแนนความสำคัญของคุณสมบัตความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ในด้านความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่นกัน รองลงมา คือ ภาคกลาง

ส่วนการมีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง ซึ่งผู้ศึกษาได้ให้ประชาชนตอบแบบสอบถาม ตอบว่าตนเองมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองในแต่ละข้อมาน้อยเพียงใด ซึ่งพบสิ่งที่น่าสนใจ โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ประกอบด้วย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเคารพผู้อาวุโส การเสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม การปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติตามหลักศาสนา มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย เต็มใจที่จะเสียภาษี และทำงานแบบสุจริต

2. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน ประกอบด้วย เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม การบริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน และการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการนำกลับไปใช้ใหม่/ช่วยปลูกต้นไม้/แยกขยะ

3. ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับควมมีอิสรภาพและความก้าวหน้าทันสมัย ประกอบด้วย สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับการเลือกตั้ง มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สามารถคุยเรื่องการเมืองนานาชาติ เป็นสมาชิกกลุ่ม / สมาคม / สหภาพ / ชมรม เป็นต้น และติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ

โดยกลุ่มคุณสมบัติที่เพิ่มขึ้นคือการให้ความสำคัญกับชุมชนซึ่งแสดงถึงความเป็นคนไทยที่รักชุมชนของตนเอง โดยเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ในรายภาค พบว่า ผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัตความเป็นพลเมืองในด้านวิถีวัฒนธรรมมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคกลาง ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของกลุ่มนี้ก็คือ การเน้นการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เคารพผู้อาวุโสกว่าและยึดมั่นในหลักศาสนา เป็นต้น ในขณะที่ผู้ที่คิดว่าตนเองมีความเป็นพลเมืองในด้านชุมชนมากที่สุด คือ ภาคกลาง ส่วน ผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองด้านควมมีอิสรภาพและความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างของประเภทของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในแต่ละภาค คือ

ภาค	ประเภทของคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองของประชาชน
ภาคเหนือ	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม (Traditionalist / Minimalist)
ภาคกลาง	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสรภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal Progressive) และ ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับชุมชนของตน (Community Oriented Citizenship)

ภาคใต้	ค่อนข้างมี ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Light Modern / Liberal Progressive)
กรุงเทพมหานคร	ความเป็นพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับอิสระภาพ ความก้าวหน้าทันสมัย (Modern / Liberal Progressive)

ดังนั้น หากจะต้องเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคงจะต้องศึกษาบริบทของพื้นที่และกลุ่มประชากรให้ชัดเจน และการศึกษาชี้พบว่า ประชาชนคิดว่าตนเองมีความสามารถเรื่องการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง น้อยกว่าเรื่องอื่น รวมทั้งมีความรู้ทางการเมืองน้อยกว่าที่ควรจะเป็นอีกด้วย

อ้างอิง

วรารกรณ์ สามโกเศศ, การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง, มติชน ฉบับวันที่ 3 มี.ค. 2554 (กรอบข่าย) สืบค้นจาก

http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22721&key=news_research

Abowitz & Harnish, 2006, *Contemporary Discourses of Citizenship*, in Review of Educational Research 2006

Arblaster, Anthony, 2002, *Democracy*, Open Univeristy Press, Philadelphia

Faulconer, Angela Wentz, *Civic excellence: Citizen virtue and contemporary liberal democratic community*. Ph.D., Univeristy of Notre Dame, 2004

Faulks, Keith, 2000, *Citizenship*, Routledge, London

Galston, William A., 1991, *Liberal Purposes: Goods, Virtues, and Diversity in the Liberal State*, Cambridge University Press

Heater, Derek, 2004, *A brief history of citizenship*, New York University Press

Ignatieff, Michael, 1995, *The Myth of Citizenship*, in Theorizing citizenship, SUNY Press

Kahne, Joseph and Westheimer, 2004, Joel, *What Kind of citizen? The politics of educating for democracy*, in American Educational Research Journal, volume 41 N. 2, Summer 2004

Kahne, Joseph, Westheimer, Joel, 2004, *Educating the "Good Citizen": Political choices and pedagogical goals*, in American Political Science Association Journal, vol.37

Marshall, T.H, 1950, *Citizenship and Social Class*, in Citizenship and Social Class and Other Essays, Cambridge University Press